

1969-5

Maandschrift voor

BIJENTEELT

Versijnt maandelijks

Jaargang 71 - mei 1969

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

Wat is superkunstraat?

Superkunstraat is gemaakt van zuivere bijenwas, dat spreekt vanzelf. Maar deze zuivere bijenwas wordt nog tweemaal geraffineerd voordat wij er met onze moderne machines superkunstraat van maken. Daardoor is superkunstraat even zuiver als het natuurlijke bouw materiaal, dat onze bijen uitzweten: de bekende wasschubjes. Daardoor bouwen de bijen superkunstraat zo gretig uit. Waardoor is superkunstraat zo stevig en toch zo soepel? Waardoor wordt hij bij lage temperatuur niet broos en brokkelt hij niet af? Doordat er in de tweemaal geraffineerde was geen propolis, larvenuitwerpselen, pophuidjes of andere ongerechtigheden zitten.

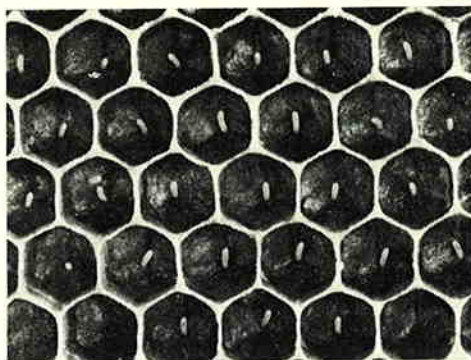
De gangbare formaten zijn:

- simplex broedkamer voor ramen met zaagspleet
- simplex broedkamer voor ramen zonder zaagspleet
- simplex honingkamer voor ramen met zaagspleet
- simplex honingkamer voor ramen zonder zaagspleet

Omdat er bij gebruik van ramen met zaagspleet 1 cm kunstraat in die spleet verdwijnt, maken wij deze vellen 1 cm breder.

Wilt u bij uw bestelling vooral opgeven welke van de vier formaten u wenst?

Natuurlijk leveren wij **alle** formaten kunstraat. We leverden zelfs een partij superkunstraat in vellen van een meter lang, die gebruikt werden voor het maken van kaarsen! Maar afwijkende formaten moeten apart worden gemaakt en die

moeten dus wel vroegtijdig worden besteld. Bij de bestelling de juiste maten van de kunstraat opgeven met vermelding of die bestemd is voor „hoge” of „brede” ramen. Dat maakt namelijk verschil wat de stand van de cellen betreft. Kijkt u maar eens naar de foto. Zoals die hier afgedrukt staat, staan de cellen goed. De zijwanden van de cellen zijn recht. Draait u nu de foto eens opzij. De zijwanden van de cellen zijn dan v-vormig. Ze komen niet meer overeen met de natuurlijke bouw wijze van de bijen. Dat krijgen we dus, als we voor „brede” ramen bestemde kunstraat aanbrengen in „hoge” ramen!

De prijs van superkunstraat bedraagt f 9,80 per kg. en verder als in onze prijslijst aangegeven. Gaarne zenden we u onze volledige prijslijst van imkersartikelen franco toe.

GOEDE DINGEN BIJENHUIS-WAGENINGEN

TEL. 08370 - 2863 - GIRO 823276

H. H. IMKERS

Zendt vanaf heden al uw
RUWE RAATWAS
rechtstreeks of in verenigingsverband
naar . . . .

HONINGZEMERIJ
W. van 't Land

Telefoon 2607 Barneveld

U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.
Desgewenst KUNSTRAAT terug.

Door overname van beurtvaart Smidt, Schiermonnikoog-Groningen kunnen dagelijks goederen worden bezorgd op **Bodenterrein vak D 271 en 272**. Deze goederen worden zonder overlading dagelijks vervoerd.

Telefonische opdrachten Groningen 050-34641,
Kollum 05114-351,
Schiermonnikoog 05195-213.

Fa. F. BANDSMA & ZN. — KOLLUM.

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen. Redacteur: J. Spaans, Commissie van Redactie: W. Assink en H. G. Maagendans. Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betalingen van advertenties en speurbijtsjes. Giro 846801.

Darrenbroed en zwermgevaar

Nu de meimaand met zijn uitbundige bloemenpracht weer is aangebroken, is de zwermkoorts in onze bijenvolken weer acuut geworden. De zwermkiepsen staan klaar om hun taak te verrichten en de imker maakt zijn voorbereidingen om de zwermen te huisvesten. „Zwermen” zijn van die onverwachte dingen, die altijd komen als men er niet op rekent en dat veroorzaakt de imker moeilijkheden en soms ook nog een verliespost.

Toch kunnen wij vrij nauwkeurig de komst van een zwerm berekenen.

Er bestaat een nauw verband tussen het verschijnen van darrenbroed en het afkomen van een zwerm. Beide vormen een onderdeel van de voortplantingsfunctie van ons bijenvolk en moeten daarom wel op elkaar afgestemd zijn.

De zwerm is een gevolg van de aanstaande geboorte van jonge koninginnen, die de voortplantingsfunctie van de met de zwerm vertrokken oude of overjarige koningin in het achtergebleven deel van het volk moeten overnemen.

Alvorens dit te kunnen doen, moet de jonge koningin paren, teneinde bevruchte eitjes te kunnen produceren. Hiervoor zijn darren nodig.

Deze moeten dus **tevoren** geboren en tegelijk met de jonge koningin uit **hetzelfde volk** geslachtsrijp zijn. Daarom is er een biologisch verband tussen het verschijnen van darrenbroed en het zwermen. Dat betekent, dat de paringsfunctie moet kunnen plaatsvinden tussen darren en koninginnen, die in **hetzelfde volk** geboren zijn.

Weliswaar kunnen darren van andere volken dit óók wel tot stand brengen, maar als in de omgeving geen andere volken voorkomen, zou er geen paring kunnen plaatsvinden.

Bovendien zouden, indien wél andere volken in de nabijheid staan, deze op het juiste moment over geslachtsrijpe darren moeten beschikken, hetgeen niet altijd het geval is. Dit zou tot gevolg kunnen hebben, dat de jonge koninginnen in het afgezwermde volk „darrenbroedig” worden, hetgeen de ondergang van het volk zou betekenen. De natuur is niet ingesteld op toevallige hulp van buitenaf, zodat de darren en de jonge koninginnen in hetzelfde volk ongeveer

op dezelfde tijd geslachtsrijp moeten zijn. De ontwikkeling van darrenbroed is hierop ingesteld. Deze duurt van ei tot geslachtsrijpheid voor een dar $24 + 14 = 38$ dagen en voor een koningin $16 + 3 = 19$ dagen, wat betekent, dat het eitje van een dar $38 - 19 = 19$ dagen eerder gelegd moet zijn dan dat van de koningin.

Als de koninginnelarf gaat verpoppen en haar cel gesloten wordt, vertrekt de oude koningin met de zwerm uit de kast. Het duurt nu nog ongeveer negen dagen alvorens de jonge koningin ter bruidsvlucht gaat.

Hoe is nu de stand van het darrenbroed?

Op het moment, dat de **zwerm** kan afkomen, moeten **de eerste darren** al een dag of vijf oud zijn en kunnen ze zich tussen de werksters vertonen. Dit is dus voor de imker het moment, waarop hij een kunstzwerm (veger of vlieger) moet maken. Uit deze gang van zaken kan men aan de stand van het darrenbroed of de aanwezigheid van volwassen darren vaststellen, wanneer men ongeveer een zwerm kan verwachten.

Meestal zijn er op het moment, dat er darren in een volk rondlopen, ook al **moerdoppen** aanwezig, zodat men op grond hiervan zijn maatregelen kan nemen. **Opmerking:** Als in een volk **enkele** darren worden waargenomen, die uit enkele, tussen de normale werkstercellen voorkomende „verspreide” darrencellen zijn geboren, kan men dáár geen peil op trekken. Als regel kan men dus aannemen, dat een volk zwermrijp is, zodra de eerste darren in het volk verschijnen en zeker als ze zich op de vliegplank vertonen. Het **darrenbroed** is dus voor ons een **zwermbarometer**.

Wat gebeurt er nu, als we het darrenbroed „kopen” of op andere wijze de geboorte van darren tegengaan? Men denkt hierdoor het zwermen te verhinderen of te vertragen. Deze gedachte is niet juist.

Wij weten nu, dat er een biologisch verband bestaat tussen de geboorte van darren en koninginnen. Als wij nu het darrenbroed koppen, (wat we doen zodra dit verpopt is), worden de dode poppen door de werksters uit de cellen verwijderd en de koningin legt er meteen weer eitjes in. De darren, die hieruit geboren worden, zijn

nu zoveel dagen later geslachtsrijp als het verriemde broed **oud** is. De paringsbereidheid van de jonge koninginnen en de „verlate” darren vallen nu niet meer samen en de kans op darrenbroedige koninginnen wordt vergroot. Men kan dan beter óók de eerste moerdoppen verwijderen, zodat de 2e leg dus óók later uitkomt.

Het gemorrel van darrenbroed koppen en moerdoppen verwijderen gooit de normale gang van zaken in de war, zodat men veel beter alles zijn natuurlijk verloop kan laten hebben en op tijd zijn kunstzwerm moet maken. Dit is: als er darren zijn. Ook het gebruik van broedraten, die absoluut vrij van darrencellen zijn, schept een groot risico van darrenbroedige moeren. Daarom zou ik willen adviseren in ieder volk een beperkte oppervlakte (plm. 1 dm²) darrenbroed te handhaven of zo nodig te bevorderen door een raat met een stuk er af. De mening, dat een volk gaat zwermen, **omdat het darrenbroed aanzet**, is foutief. Een volk maakt darrenbroed, „**omdat**” **het zwermen wil** en niet omgekeerd.

Darrenbroed is dus voor ons een aanwijzing tot zwerm drift, zodat we hiernaar onze maatregelen kunnen nemen.

Het **koppen van darrenbroed is zinloos**, vooral zolang de moer nog aanwezig is. Bij het nutteloos gebruikte voer van de eerste generatie darren kan men dát van de tweede generatie afschrijven. Bij een oordeelkundige behandeling had dit „honing” kunnen zijn.

Conclusie: Darrenbroed **beperken** tot pl.m. 1 dm² en een kunstzwerm maken, als er een aantal darren in het volk rondloopt; **als ze op de vliegplank verschijnen, niet meer uitstellen!**

Laat uw volken een beperkt aantal darren behouden. Zodra de jonge moeren flink aan de leg zijn, worden de darren door de werksters verwijderd. Deze volken zwermen hetzelfde seizoen niet meer. Ik hoop, dat deze beschouwing vele imkervrienden van nut mag zijn bij het bepalen van de zwermrijpheid van hun volken.

H.

O. de V.

UIT DE JAAGKIEPS

1968: VEEL ZWERMEN EN TOCH VEEL HONING

We namen reeds enige berichten uit buitenlandse vakbladen op over de vele zwermen, die ook daar in 1968 gevallen zijn. In Bienenvater oktober berichten de bijenteeltleraren Sepp en Sigrid Tschinder, dat 1968 ook in Oostenrijk een uitbundig zwermjaar was. Zij vertellen over een imker, die van zijn 20 volken 27 zwermen moest scheppen.

Zij menen, dat de in hun land gebruikte kasten de oorzaak van deze vele zwermen zijn. In Oostenrijk heeft men meestal van achteren behandelbare kasten, die twee broedkamers hebben, waarvan de bovenste dient als honingkamer. Deze kasten kunnen niet groter gemaakt worden door er nog een bak bovenop te zetten.

En daaraan schrijven de Tschinders de vele zwermen toe, vooral in een jaar als 1968, waarin de volken zich sterk ontwikkelden. Zij zelf zijn om die reden dan ook overgestapt op stapelkasten als de Simplex en de spaarkast, zoals wij die kennen.

We twijfelen er niet aan, dat ruimtegebrek het zwermen van de volken in de hand werkt. Maar 1968 was ook een uitbundig zwermjaar in landen, waar de imkers algemeen met stapelkasten werken. De oorzaak zal dan ook niet alléén gelegen hebben in ruimtegebrek.

Overigens hebben onze Oostenrijkse vrienden vorig jaar, ondanks de vele zwermen, veel honing geoogst. De voorzitter van onze Oostenrijkse zustervereniging A. Tropper schrijft in hetzelfde nummer, dat hij al 42 jaar imkert, maar dat hij nog nooit zo'n grote honingooft heeft gehad als vorig jaar. Over deze enorme oogsten verschenen natuurlijk berichten in de kranten, die daarbij de verwachting wekten, dat door het grote aanbod de honing nu wel erg goedkoop zou worden. Tropper kreeg naar aanleiding van die berichten in de kranten een verzoek om inlichtingen van een kamerlid. Dat kamerlid vond, dat het publiek over de situatie moest worden ingelicht „om ongerechtvaardigde uitingen van onbehagen van de zijde van de consumenten te voorkomen”.

Tropper schreef terug, dat de berichtgeving in de pers meestal aan de oppervlakte blijft en dat zij zelden tot de kern der problemen doordringt. De imkers hebben in twee of drie van iedere tien jaren een honingooft, die boven het gemiddelde ligt. In de andere zeven of acht jaren kunnen ze nauwelijks hun kosten dekken.

Heel diplomatiek voegt hij daaraan toe: De grootste uitgaafpost van de imkers is de bijensuiker. In andere landen betalen de imkers voor

hun bijensuiker slechts de helft van de winkel-prijs, maar de Oostenrijkse imkers betalen nog steeds de volle prijs. Toezeggingen van de Oostenrijkse minister van landbouw om daarin verandering te brengen, zijn tot nu toe nog steeds niet in feiten omgezet.

We hopen voor onze Oostenrijkse vrienden, dat het kamerlid deze wenk begrepen heeft.

BIJEN ONDER GLAS

Het zomernummer van Bee World 1968 wijdt een hoofdartikel aan het verhuren van bijenvolken voor gewassen onder glas in Nederland. De redactie merkt daarbij op, dat in Nederland zowel een grote winkelzaak als een broeikas een „warenhuis" genoemd worden. In hetzelfde nummer vermeldt de redactie het door het Landbouwschap ontworpen contract tussen imker en fruit- en groenteteler betreffende het plaatsen van bijenvolken. Het vermeldt, dat ons Vlaamse zusterblad eveneens een contract publiceerde dat op het Nederlandse contract van het Landbouwschap gebaseerd is en het geeft de volledige (Engelse) tekst daarvan.

BOZE BIJEN

Een koninginneteler ontving een brief van de volgende inhoud: Zoudt u mij zo spoedig mogelijk een koningin willen sturen? Ik heb deze koningin nodig voor een razend volk, een volk dat de tuiniergewoonten van mijn vrouw veranderd heeft in nachtelijke omzwervingen door de tuin en dat zelfs de meest bejaarde voorbijganger begiftigt met een haast en een snelheid, die tot nu toe onbekend waren.

A. B. J. September.

BIJENSUIKER EN B.T.W.

De nieuwe omzetbelasting schept voor haast iedereen problemen, ook voor de imkers. Een van de vragen die ons bezighouden luidt: is bijensuiker suiker of is bijensuiker veevoer? Als het suiker is, zou in 1969 de omzetbelasting 12% bedragen. Is het veevoer, dan bedraagt de omzetbelasting slechts 4%. In Abeilles et Fleurs oktober lezen we, dat de Fransen dit probleem reeds hebben opgelost: bijensuiker is veevoer.

Deze beslissing zal wel niet in het Franse Staatsblad zijn opgenomen zonder ruggespraak met de E.E.G.-partners. Maar zo gemakkelijk als de zaak oppervlakkig lijkt, zo moeilijk kan ze in de praktijk zijn.

Als we onze bijensuiker, evenals vorig jaar, uit Frankrijk importeren, moet aan de grens de omzetbelasting worden betaald en dan is het nog suiker. Pas als we deze suiker in Nederland denatureren, wordt het veevoer. We wensen het

Landbouwschap en de organen van onze vereniging, die zich over deze problemen het hoofd moeten breken, van harte sterkte toe.

1968: GOED HONINGJAAR

Hierboven schreven we, dat Oostenrijk vorig jaar grote honingooogsten had. Ook onze Zwitserse vrienden waren meer dan tevreden. De heer Fischer, die de Zwitserse oogst-berichten verzorgt, moest in 1967 achter bijna alle Zwitserse drachtgebieden het cijfer nul plaatsen. Hij krijgt zijn cijfers uit het hele land.

Vorig jaar, in 1968 dus, kreeg hij lang niet zoveel meldingen als andere jaren. Heel erg optimistisch zegt hij: de imkers zullen het wel te druk hebben gehad met slingeren, ze hadden geen tijd om hun kaartje in te vullen en te posten. In 1967 schreef hij in zijn oogstbericht: slechter dan dit jaar kan het nooit worden. In zijn bericht over 1968 echter schrijft hij: beter dan dit jaar kan het nooit worden.

In 1967 hadden van zijn ruim 500 berichtgevers slechts 3 een zeer goede oogst. In 1968 waren dat er 382. Een buitengewoon goede oogst hadden in 1968 zelfs 7 kantons. (Blaue november).

Mogen we even opmerken, dat onze Zwitserse vrienden van een buitengewoon goede oogst spreken als die meer dan 40 pond bedraagt?

Een zeer goede oogst is: 30 tot 40 pond. Mogen we verder opmerken, dat, evenals in Oostenrijk, tal van imkers deze „oogst" niet konden slingeren omdat de honing daarvoor te taai was? De Oostenrijkers noemen deze taaie honing heel kenmerkend: cement-honing. De cementhoning komt van naaldbomen als Larix en spar. En van de beuken, schrijft Dr. Fossel in Bienenvater oktober.

STUIFMEEL EN HONING IN DARRECELLEN?

Hubert Martin vraagt in A. B. J. oktober of bijen stuifmeel opslaan in darrecellen. Het antwoord van de redactie luidt, dat niemand van de redactiestaf zich herinnert ooit stuifmeel te hebben gezien in darrecellen. Zij halen Dr. O. W. Park aan: bijen bergen in de natuur wel honing op in darrecellen, maar geen stuifmeel, maar het is niet onmogelijk, dat ze dat wel zullen doen onder abnormale omstandigheden.

Uw rubriekschrijver tekent hierbij aan, dat onze oude imkers er altijd op letten of ze honing in darrecellen vonden. Ze waren namelijk van mening, dat een volk, dat het zwermen opgegeven heeft, wél honing in darrecellen opbergt. Maar een volk, dat nog zwermplannen heeft, bergt géén honing in darrecellen op. Vooral als we volken met oude moer naar de heide brengen, kan het van belang zijn, daarop te letten.

HONING ALS MEDICIJN

B. B. J. van 16 november neemt uit Leicester Mercury van 4 november het volgende bericht over:

Een Turkse professor heeft met 197 patiënten een serie proeven genomen. Het waren patiënten, die aan verschillende kwalen leden. Hij kwam tot de conclusie, dat sommige van hen geen ingewikkelder medicijnen nodig hadden dan honing. Ervan uitgaande dat honing rijk is aan fosfor, calcium, ijzer en vitamine A, B, B-1, B-2 en B-6, somde hij 17 klachten op, die genezen konden worden door inwendig of uitwendig gebruik van honing. Zijn recept voor rugpijn: meng 100 gram vloeibare honing met niervet of het overgebleven vet van een schapestaart en wrijf met dat mengsel de lendenen. Resultaat: na drie dagen is de patiënt zijn rugpijn kwijt.

Maagzweer: lijders, die gedurende een maand

iedere week vier kilo honing eten, zullen genezen zijn.

De redactie van hetzelfde blad schreef in het nummer van 2 november over het succesvol gebruik van honing bij waterpokken en koudvuur (gangrene). Een lezer haakt daarop in: in de middeleeuwen werd honing veel gebruikt bij wondbehandeling. Ik kan u uit eigen ervaring mededelen, dat het een buitengewoon goed middel is tegen steenpuisten. Ik heb een steenpuist gehad aan mijn linkerpols en die was zeer pijnlijk. Mijn dokter behandelde de puist enige tijd doch zonder succes en toen ik slapeloze nachten kreeg van de pijn, besloot ik er een verband met honing om te doen. Ik deed rijkelijk honing aan het verband, dat ik om de steenpuist wond. Binnen 24 uur kwam de „pit“ uit de puist en dat gaf ogenblikkelijk verlichting. Sedertdien heb ik tal van lijders aan steenpuisten honing aanbevolen en steeds gaf het snel verlichting.

Y.

Mededelingen allerlei

AFSCHEID A. TH. VAN LEUKEN

Op 1 juni zal de Heer A. Th. van Leuken, hoofd-assistent bij het Rijksbijenteeltconsulentschap, wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd de dienst gaan verlaten.

In verband hiermee wordt hem door de Bijenhoudersbonden van de N.C.B. en de L.L.T.B., het Provinciaal Bureau voor veilingen, de veilingen van de N.C.B., de Tuinbouwbond N.C.B., de Boomkwekersbond N.C.B. en het Rijksbijenteeltconsulentschap een receptie aangeboden op 30 mei 1969 in Chalet Lohengrin, Dorpsstraat 92 te Aarle Rixtel.

Na een korte huldiging in kleine kring wordt om 16.30 uur aan alle afdelingsbesturen en overige imkers de gelegenheid gegeven van de Heer van Leuken afscheid te nemen.

OFFICIELE BERICHTEN

De ondergetekenden, H. Dekkers te Beverwijk en A. B. L. v. d. Graaf te Bilthoven hebben met de accountant en de heer Spaans het accountantsrapport over 1968 bestudeerd.

Op de gestelde vragen werd tot volle tevredenheid antwoord gekregen. De commissie kan zich volledig verenigen met wat in het rapport vermeld staat.

De notulen der Algemene Vergadering 1968 geven geen aanleiding tot opmerkingen. Wageningen, 16 april 1969.

(w.g.) H. Dekkers

(w.g.) A. B. L. v. d. Graaff

MEDEDELING VAN DE DIRECTIE RIJKSDIENST IJSSELMEERPOLDERS

Voor het plaatsen en verplaatsen van bijenkasten in Oostelijk Flevoland en zonodig in Zuidelijk Flevoland treedt de heer W. van 't Land te Barneveld, Oude Bouwheerstraat 7, telefoon 03420-2607, op als contactpersoon voor de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders te Zwolle. Hierbij gelden de onderstaande richtlijnen. Alle aanvragers, ook polderbewoners, dienen zich te wenden tot voornoemde W. van 't Land.

De vergoeding bedraagt per bijenvolk per gewas f 1,—. Voor de bewoners van de polder en de personeelsleden van voornoemde Rijksdienst bedraagt de vergoeding f 1,— per bijenvolk. Het ontvangen van gelden, het verzorgen van de administratie, het bijwerken van de kaarten van de plaatsingsgebieden, alsmede de controle op het plaatsen van de kasten berusten bij de heer van 't Land.

De Directeur van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, voor deze

A. G. Lindenbergh,
Hoofd Soc.-Econ. Hoofdafd.

ONZE IMKERSAGENDA

15 mei tot 15 juli: Openstelling Bevruchtingsstation Schiermonnikoog.

17 mei: Algemene Vergadering te Utrecht.

27 sept.: 61e Eerbeekse Honing- en Bijenmarkt.

ACH DIE WILLEM!

Het „ingezonden“ van de heer Bijker zal vele imkers uit het hart gegrepen zijn. Evenals hij stelde ik de zeer leerzame artikelen van Willem op hoge prijs. Aan de goedbedoelde verhaaltjes van zijn opponent hebben doorgewinterde imkers uiteraard niets. Ik moge Willem derhalve verzoeken ons maandschrift te blijven verrijken met produkten van zijn wel versneden pen. Hij weet toch, dat men niet de hele wereld kan tevreden stellen en ook nog zijn vader.

Zwolle.

Groenevelt.

BIJENVOLKEN NAAR DE MOERASDIJVE IN ZUIDELIJK FLEVOLAND

In aansluiting op het vorig bericht in het Groentje kunnen wij thans mededelen, dat er ook bijenvolken geplaatst mogen worden bij de moerasdijvie in Zuidelijk Flevoland.

Men houde er echter rekening mee, dat de kasten onder aan de dijk komen te staan, dus moet men ze naar beneden dragen.

In verband met de Zuiderzeewerken zijn er geen andere mogelijkheden. Aanvragen kunnen bij ondergetekende gedaan worden.

De voorwaarden zijn gelijk aan die voor plaatsing bij het koolzaad (zie aprilnummer). Het is ten strengste verboden bijen te plaatsen, waar werkzaamheden uitgevoerd worden.

W. van 't Land.

INGEZONDEN

Enkele artikelen in het Groentje van maart j.l. brengen mij er toe dit te schrijven, n.l. de artikelen, die de aandacht voor de bijenkast vragen.

Vrijwel iedere imker werd eens geconfronteerd met de kastkeuze. Hoe gaat het meestal als je je begint te interesseren voor bijenhouden? Je praat met imkers, je leest bijenboeken. De imkers, die je om advies vroeg, waren meestal niet tevreden over de kasten, die ze gebruikten.

Er waren al weer betere kasten, maar daarmee hadden ze dan geen ervaring opgedaan.

Als we gaan reizen naar het koolzaad in de Polder met de afdeling Epe, waarvan ik lid ben, dan valt de grote verscheidenheid, die er nog steeds bestaat, bijzonder op. Er zijn weinig spaarkasten bij. Heel wat kasten zijn ook aan vervanging toe, wat zo af en toe ook uit zeer kernachtige uitdrukkingen bij ontstane lekkages zeer duidelijk blijkt. Eén ding hebben echter alle kasten gemeen, namelijk, dat ze zwaar zijn, te

zwaar voor reiskasten. Vooral bij dat reizen merk je dat. Hoewel iedereen weet, dat we het van het reizen moeten hebben, zijn de kasten daar helemaal niet op gemaakt. We sjouwen een enorm gewicht mee heen en liefst nog iets meer mee terug.

Als men enigszins op de hoogte is met de mogelijkheden, die er met moderne kunststoffen zijn, dan kan men maar tot één conclusie komen, n.l. dat de ontwikkeling van de (reis)bijenkast hopeloos achtergebleven is.

Het moet niet moeilijk zijn met de nu op de markt zijnde kunststoffen of combinaties ervan, een type spaarkast te maken, dat beter warmte-isolerend is, veel lichter in gewicht, goedkoper en waarmee dus veel gemakkelijker te reizen is.

We moeten echter geen afwachtende houding aannemen.

Bij het lezen van het artikel van Ir. Mommers viel me de volgende zin op: „We zullen deze ontwikkeling (kunststofkasten) goed in de gaten moeten houden, zodat we te zijner tijd het toch eigenlijk weinig geschikte hout voor bijenkasten kunnen vaarwel zeggen“. Ik begrijp die afwachtende houding niet.

De Zwitsers zijn al zover, dat ze kunststofkasten bij hun onderzoekingen betrekken. Waarom doen wij dat ook niet? Waarom laat onze vereniging bij de Nederlandse kunststofindustrie niet een paar spaarkasten maken om die uit te proberen?

Ik ben er van overtuigd, dat die mogelijkheden er reeds zijn.

Heerde, de Pagenberg 12.

B. v. d. Bergh.

Kommentaar van de redactie :

De proeven met de toepassing van kunststoffen bij de vervaardiging van bijenkasten, vooral in de Duitse Bondsrepubliek ondernomen, hebben gezien de verslagen in de Duitse bijenbladen, klaarblijkelijk niet tot een volkomen bevredigend resultaat geleid. Onderzoek naar en proefnemingen met deze stoffen liggen niet zo zeer op het terrein van onze vereniging als wel op dat van de Proefbijenstand „Ambrosiushoeve“ onder directie van Ir. Mommers. Deze proefbijenstand wordt in samenwerking met de drie zuidelijke bonden mede door onze vereniging in stand gehouden. Het Rijk verleent een belangrijke subsidie. Zoals uit het betoog van de heer v. d. Bergh blijkt, is Ir. Mommers in die richting diligent. Wij bevelen het onderwerp, voor zo ver nodig, gaarne in zijn bijzondere aandacht aan.

Mogelijk kan op de Proefbijenstand in die richting baanbrekend werk worden gedaan.

De nieuwe reissluiting

Zoals reeds in het vorige nummer werd medegedeeld, is thans bij de afd. Handel een nieuwe reissluiting verkrijgbaar, die zich reeds in veler belangstelling mocht verheugen.

Het probleem van het reisklaar maken van onze bijenvolken heeft in het verleden reeds menige pen in beweging gebracht. Met name had daarbij de deugdelijkheid van een goede reissluiting de aandacht. Een reissluiting toch moest aan diverse eisen voldoen. Allereerst absolute betrouwbaarheid, teneinde ongelukken te voorkomen. Vervolgens diende hij gemakkelijk bevestigd en evenzo gemakkelijk losgemaakt te kunnen worden. Bovendien moest men bij de bevestiging de kasten niet beschadigen. Jarenlang hebben de stangen met vleugelmoeren dienst gedaan. Hoewel deze sluiting betrouwbaar is, was er toch altijd het bezwaar, dat men bij het gebruik van meer broedkamers of honingkamers beschikken moest over stangen van diverse lengten. Eigenlijk moest men op alle mogelijkheden, waarmede men reizen ging, voorbereid zijn. Bij de intrede van de spaarkasten is ook de zogenaamde kastverbinder geïntroduceerd.

Dit leek aanvankelijk een goede oplossing, maar velen achtten deze kastverbinders toch niet deugdelijk. Als u eens gaat kijken naar een dracht, waarheen van heinde en verre kasten aangevoerd zijn (koolzaad, fruit, heide), dan kunt u reissluitingen in talrijke variaties aantreffen, waarvan vele zeer vernuftig zijn en andere uiterst bezwaarlijk.

Onlangs vernamen wij, dat op de „Ambrosius-hoeve" al geruime tijd gewerkt werd met een geheel nieuwe kastsluiting, bestaande uit band

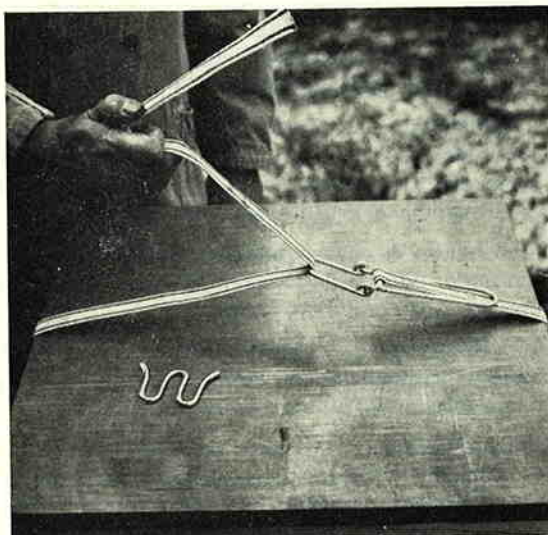

Foto 1

en een metalen apparaatje. Deze sluiting bleek aan bovengenoemde eisen volledig te voldoen.

De toepassing is uiterst eenvoudig, hetgeen duidelijk wordt uit de foto's.

Foto 1 laat u zien, dat u eerst de band om de kast legt. U kunt dit op twee manieren doen, namelijk in de richting van de ramen, zodat de sluiting over de vliegplank valt of dwars over de kast, dus loodrecht op de ramen. In het laatste geval verdient het wellicht aanbeveling in de dwarsplankjes **onder** de kast een gaatje of gleufje te maken, waardoor de band dan loopt.

De reissluiting kan dan blijven zitten tijdens het verblijf van de kast in een bepaald drachtgebied.

Heeft men de sluiting over de vliegplank gedaan, dan moet men de band uiteraard verwijderen. U behoeft de band niet strak aan te halen, maar alleen maar precies om de kast te spannen.

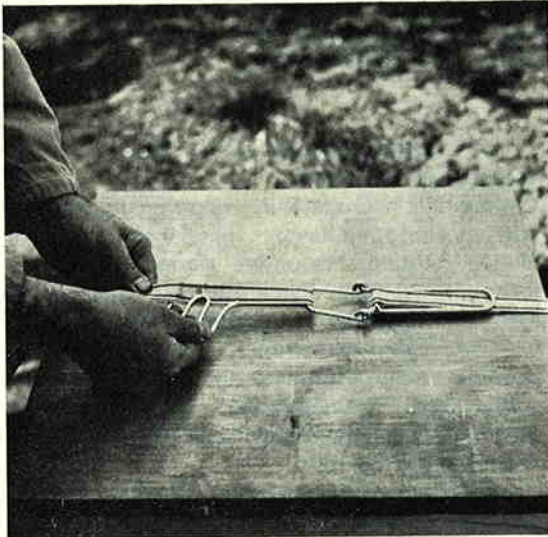

Foto II

Foto II toont u de volgende handeling. Het W-vormige ijzer legt u om de band; het gebogen middenstuk naar boven en de beide uiteinden onder de dubbele band.

Foto III laat duidelijk zien, hoe dit W-vormige ijzer dan ligt. Er is nu nog maar één ding te doen, namelijk de band aan te halen. Dat gaat heel eenvoudig door de handle over te klappen (Foto IV), zodat deze naar de andere kant plat komt te liggen (Foto V). De band is nu uiterst strak om de gehele kast gespannen.

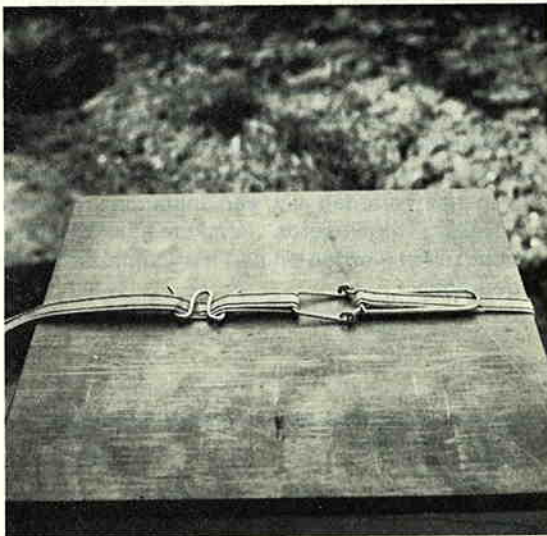

Foto III

De lengte van de band is zodanig, dat u drie broedkamers kunt verbinden, zodat u met dezelfde kastsluiting volstaan kunt voor kasten met twee broedkamers of één broedkamer plus één honingkamer. Kortom, alle combinaties, waarmee gereisd wordt, kunnen met deze reisluiting goed, vlug en veilig verbonden worden.

Wij menen, dat deze sluiting in een behoefte voorziet. Het geheel is zodanig geconstrueerd, dat een jarenlang gebruik gegarandeerd is. De prijs bedraagt f 5,— per sluiting en voor elke kast kunt u met één sluiting volstaan.

Foto IV

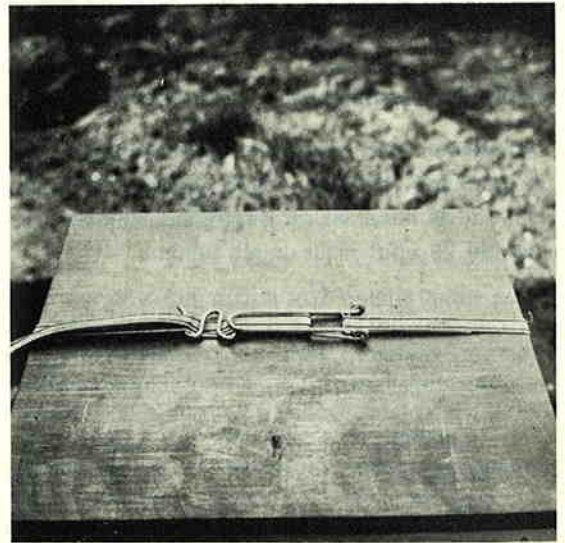

Foto V

Bijen ten westen van Utrecht

Voor het komkommerteeltgebied ten westen van de stad Utrecht is een betere regeling dan voorheen nodig voor het verplaatsen van bijenvolken naar andere gebieden in de periode waarin de komkommerplant bloeien.

Ter voorkoming van zaadvorming als gevolg van de bestuiving door bijen hadden tuinders en imkers in dit gebied een verplaatsingsregeling getroffen. Als „stok" achter de deur" diende daarbij een verordening van de gemeente Vleuten-De Meern, die de betrokken imkers verplichtte tot verplaatsing van hun bijenvolken. Van de aangrenzende gemeenten was alleen in Harmelen een soortgelijke verordening van toepassing.

Deze gemeentelijke verordeningen zijn echter te beperkt gebleken. Het Landbouwschap, dat niet gebonden is aan gemeentelijke grenzen, is dan ook beter geëigend om een dergelijke verordening tot stand te brengen, temeer daar het gaat om de belangen van tuinders, fruittelers en imkers, die immers in het Landbouwschap vertegenwoordigd zijn. Thans heeft het bestuur van het Landbouwschap besloten een ontwerp-regeling te publiceren in het Mededelingenblad Bedrijfsorganisatie. Volgens deze ontwerp-verordening mag men van 1 juni 1969 tot en met 15 sep-

tember 1969 geen bijen laten uitvliegen in het gebied begrensd door:

Verkeersplein Oude Rijn,, rijksweg no. 26 richting 's-Hertogenbosch, IJlandsche Wetering, Oude Wetering, Hollandse Kade, Potterskade, Cattenbroeksedijk, Oude Rijn tot Breeveld, de weg naar Oskambrug, rechtsaf een rechte lijn tot de Gerverskopsedijk, Gerverskopsedijk, spoorlijn Woerden-Amsterdam, Laagnieuwkoopsebuurtweg, Thematerkade, Haarrijn, Amsterdam-Rijnkanaal Galecopperdijk, rijksweg 12, verkeersplein Oude Rijn.

Dit gebied is dus iets groter dan het grondgebied van Vleuten-De Meern en Harmelen.

Bij de behandeling van de ontwerp-verordening in de hoofdafdeling Tuinbouw en in de afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap is in het bijzonder aandacht besteed aan de schadeloosstelling van de betrokken imkers. Met de komkommertelers in het gebied is overeengekomen, dat de gelden voor de schadeloosstelling evenals in het verleden via een inhouding per aan de veiling afgeleverde komkommer bijegebracht zullen worden en aan het Landbouwschap afgedragen.

(Uit: „De Fruitteelt, 3 mei 1969).

Perevuur is bedwongen

Nabloei van peren beter toch maar vernietigen.

De minister van Landbouw heeft in verband met de gunstige resultaten bij de bestrijding besloten, dat de beschikking Bestrijding perevuur, ingaande 25 april j.l. is ingetrokken.

Deze maatregelen werden in het voorjaar van 1967 in enkele Noord- en Zuidbevelandse gemeenten ingesteld, teneinde verdere uitbreiding van de ziekte tegen te gaan en besmettingshaarden uit te roeien. Daartoe werden o.m. percelen met aangetaste pere- en appelbomen van overheidswege geroid en meidoorns in aanmerking komende gebieden afgezaagd of eveneens geroid. Voorts werd er een verbod tot het houden van bijen ingesteld en waren de grondgebruikers

verplicht nabloei van peren en scheuten en jonge planten van meidoorn te vernietigen.

Sedert de bestrijdingsactie heeft de Plantenziektenkundige Dienst in twee jaar tijds bij grondige inspectie van alle in aanmerking komende waardplanten van de perevuur veroorzakende bacterie slechts in 1967 drie infecties in het oude haardgebied aangetroffen.

Deze drie bomen werden vernietigd en nadien is geen infectie meer in en rond de betreffende gebieden gevonden.

Ofschoon de wettelijke verplichting daartoe niet meer aanwezig is, worden de grondgebruikers niettemin dringend aanbevolen, ter vermindering van eventuele infectiekansen, de nabloei van peren vóór het openen der bloemen toch te vernietigen.

Ik kies een kast (III)

Reisraam en separator

De spaarkast heeft een reisraam, dat tevens als separator dienst kan doen. Beide zijn ideaal in het gebruik. Bovendien hebben we het reisraam-separator van de spaarkast in de zomer wel eens tijdelijk gebruikt als bodemplank voor een volk, waarvoor we zo gauw geen plaats meer hadden.

(We mogen hier terloops wel even opmerken, dat ook de langzamerhand in onbruik geraakte snelgrove-separator op de spaarkast kan worden gebruikt. Dit instrument is echter alleen dan doelmatig te gebruiken als men zijn volken niet in een bijenstal heeft, maar vrij opgesteld en op enige afstand van elkaar.)

De simplexkast heeft een doelmatig reisraam.

Dit kan echter niet als separator worden gebruikt. Bij de simplex heeft men een afzonderlijke separator nodig, die, als gevolg van de dubbelwandigheid van de simplex, nogal ingewikkeld van constructie en dus vrij duur is. De separator van de simplexkast moet én de binnenbak van het onderste volk afsluiten van het bovenste volk én hij moet op de buitenrand passen. Wie bij de simplex een separator wil gebruiken, dient daar dus bij de keuze van zijn buitenranden rekening mee te houden. Als men alleen lage buitenranden gebruikt, krijgt men moeilijkheden met het plaatsen van de separator. Daar echter het separeren bij de meeste imkers al sedert vele jaren niet meer wordt toegepast, volstaan we met deze korte mededeling.

Raampjes

Zowel in de simplex als in de spaarkast gebruiken we het genormaliseerde simplexraam. Zowel het broedkamerraam als het honingkamerraam zijn genormaliseerd. De maten, de houtdikte en de constructie zijn dus goed vastgelegd in de betreffende werktekening, het zogenaamde Normaalblad.

Voor raampjes komt alleen goed **grenen** hout in aanmerking.

Maar, bij het kopen van raampjes moet men toch wel even opletten. Het **genormaliseerde** raam heeft een zaagspleet in de bovenlat, waarin men de kunstraat kan bevestigen. In het genormaliseerde raam spant men dus de metalen draden **tussen de zijlatten**, horizontaal. Maar, men kan ook broed- en honingkamerramen krijgen zonder die zaagspleet in de bovenlat. In deze ramen zonder zaagspleet spant men de metalen draden **tussen onderlat en bovenlat**, dus verticaal. Het is dus bij het opgeven van een bestelling van het grootste belang, dat men vermeldt of men ramen wenst van broedkamerformaat of van honingkamerformaat en of men die wenst met of zonder zaagspleet.

Kunstraat

Als men kunstraat bevestigt in ramen met zaagspleet, verdwijnt de bovenste centimeter van de kunstraat in die spleet. Daarom moet kunstraat voor ramen met zaagspleet 1 centimeter hoger zijn dan kunstraat voor ramen zonder zaagspleet. Ook bij het bestellen van kunstraat is het dus van belang om te vermelden of men ramen met of zonder zaagspleet gebruikt.

Er zijn imkers, die iets op die zaagspleet tegen hebben. Als men kunstraat inzet in gebruikte raampjes, moet men die zaagspleet eerst schoonmaken. Het stukje kunstraat, dat in de spleet zit, moet worden verwijderd. Verder zou die zaagspleet een kweekplaats van wasmotten zijn. Bovendien is de centimeter kunstraat, die men in de spleet stopt, niet productief. En in een kilo kunstraat voor ramen zonder zaagspleet krijgt men een vel meer dan in een kilo kunstraat voor armen met zaagspleet. Toch gebruikt de meerderheid van de imkers ramen met zaagspleet. Dat zal wel het gevolg zijn van het feit, dat men in die ramen met spleet de kunstraat zo gemakkelijk en precies in het midden van de bovenlat kan aanbrengen.

Buitenranden simplex

We zeiden al eerder, dat de buitenranden van de simplex in twee formaten worden geleverd, namelijk hoog (broedkamerformaat) en laag (honingkamerformaat). Sommige imkers hebben bezwaar tegen de hoge buitenranden en zij gebruiken inplaats van twee hoge buitenranden drie lage buitenranden. Hun bezwaar tegen de hoge buitenrand kunnen we het beste demonstreren als u zich een simplexkast voorstelt met op de bodemplank één broedkamer en één hoge buitenrand. Als u de binnenbak wilt verwijderen, **moet** u eerst de buitenrand wegnemen, anders kunt u de binnenbak niet aanvatten. Zodra u echter de buitenrand hebt weggenomen, vliegen tal van thuishkomende bijen aan op de binnenbak.

Die aangevlogen bijen moet men weer verwijderen als men de buitenrand weer op zijn plaats zet, anders komen ze om in de ruimte tussen binnen- en buitenbak. Gebruikt u lage buitenranden, dan kunt u de onderste broedkamer verwijderen zonder die lage buitenrand weg te nemen.

Er is nog een punt, dat we bij onze keuze van buitenranden voor de simplex moeten overwegen. Als we een voerapparaat op het volk plaatsen, moet daarvoor ruimte zijn tussen de binnenbak en het dak. Als we alléén voeren als we onze volken inwinteren en als we inwinteren op één broedbak, is dat meestal geen probleem.

Willen we de mogelijkheid hebben om ook op andere tijdstippen te voeren, dan dienen we de buitenranden van de simplex zodanig te kiezen, dat die ruimte ook werkelijk beschikbaar is. Zorgen we daar niet voor, dan moeten we soms op de meest ongelegen ogenblikken gaan improviseren en dat loopt dikwijls uit op roverij.

Natuurlijk moet men bij zijn keuze van buitenranden overwegen, welke voerapparaten men gebruikt. De voerbak van Ir. Mommers, die oorspronkelijk voor de spaarkast ontworpen is, wordt ook geleverd in een iets afwijkend formaat, dat op de simplexkast past. Deze voerbak is vrij laag. Imkers, die de plastic voeremmer gebruiken, moeten aanzienlijk meer ruimte in hun kasten hebben.

De voorstanders van de spaarkast vinden al die buitenranden van de simplex maar een dure en overbodige luxe. Wie zijn bijen wel eens op vlakke, winderige plaatsen heeft gehad, denkt daar weer anders over. Eens moest ik in de polder doppen breken. We hadden windkracht 8, maar de jonge koninginnen tuutten en kwaakten dat het een lust was en ik kon de behandeling dus niet uitstellen tot de wind ging liggen. Hoewel ik met mijn rug naar de wind stond om de volken enige bescherming te geven tijdens de

operatie, woeien talloze jonge bijen uit de spaarkasten van de ramen al vóórdat ik de bijen er af schudde en nog meer tijdens het afschudden. Deze jonge bijen waren dus hopeloos verloren. Toen ik daarna een rijtje simplexkasten behandelde, plaatste ik even een buitenrand van een andere kast op het te behandelen volk.

Ik kon de ramen in de beschutting van die extra buitenrand afstoten en de doppen verwijderen en er gingen maar zeer weinig bijen verloren bij dit karweitje.

Slot

We hebben in dit artikel getracht alleen een **opsomming** te geven van de voordelen en de nadelen van simplex en spaarkast, zonder een **oordeel** over deze beide kasten te vellen. Het relaas van onze ervaringen met kasten is natuurlijk verre van volledig. We hebben geprobeerd alleen de belangrijkste punten naar voren te brengen. En we herhalen wat we aan het begin gezegd hebben: de titel van deze artikelen, „Ik kies een kast” wil niet zeggen dat de schrijver een kast ging kiezen, maar dat hij geprobeerd heeft vooral beginnende imkers de keuze wat gemakkelijker te maken. Zij zullen inmiddels wel gemerkt hebben, dat het verbazend moeilijk zal zijn om een kast te kiezen, die wel alle voordelen heeft, maar geen enkel nadeel.

We moeten er, ter vergemakkelijking van de keuze, nog wel even op wijzen, dat de voorstanders van een bepaalde kast soms argumenten naar voren brengen, die geen hout snijden. Ze prijzen bijvoorbeeld de kast van hun keuze aan, omdat die zo snel te behandelen is. Voor een imker, die zich ten doel stelt een zo groot mogelijk aantal volken in zo weinig mogelijk tijd te behandelen, is dit een zeer belangrijk argument.

Voor de imker, die voor zijn plezier slechts een paar volken houdt, speelt dat argument helemaal geen rol. Hij vindt het juist prettig om enige tijd met zijn volken bezig te zijn en dikwijls vindt hij het jammer, dat die pret niet langer duurt.

Voor de imker, die veel met zijn volken reist, is het erg plezierig als zijn kasten goede en doelmatige reiskasten zijn. De imkers, die hun volken het gehele jaar thuis houden hebben daarentegen niet het minste belang bij een doelmatige reiskast.

Wat dus voor de een een voordeel of een nadeel is, laat de derde misschien totaal onverschillig.

We hopen dat de geïnteresseerde lezer er aan de hand van dit artikel in slaagt de kast te kiezen, die voor zijn doel, zijn omstandigheden en zijn drachtmogelijkheden de beste is. G.

Kunstzwermen maken zonder koningin te zoeken

Mei en juni zijn de maanden, waarin de voortplantingsfuncties in de natuur hun hoogtepunt bereiken. Dat betekent „zwermen” van onze bijenvolken.

Dat vervelende zwermen zouden we graag willen verhinderen, want, behalve dat ons dit soms nog al wat last kan bezorgen met onze burens, betekent het ook nog honingverlies.

Of het houden van bijen nog aantrekkelijk zou zijn, als we het zwermen en alles wat er bij te pas komt, zouden missen, meen ik te moeten betwijfelen. Het geeft spanning aan de bijenhouderij, die, geloof ik, haar aantrekkelijkheid zou verliezen als alleen de steken en soms wat honing daarvoor moesten zorgen. Trouwens, wat zou een mens méér kunnen boeien dan het wonder der voortplanting in de natuur, zowel bij planten als dieren? Het zou een saaie boel zijn als de planten geen bloemen en de dieren geen jongen zouden voortbrengen.

Toch moeten we de zwermerij in de hand houden om een maximum rendement uit onze volken te halen. Daarom maken we z.g.n. kunstzwermen. Van de vele methoden van kunstzwermen wil ik een drietal bespreken, die aan verschillende omstandigheden zijn aangepast.

De meest toegepaste kunstzwerm is wel de z.g.n. **veger**. Een volk, waarvan we een kunstzwerm willen maken, moet „zwermrijp” zijn, d.w.z. veel bijen, darren en/of moerdoppen bevatten. Dit laatste, de moerdoppen dus, is niet noodzakelijk. We bespreken eerst de officiële methode.

We zoeken eerst het raampje waarop we de moer aantreffen en hangen dit in ons hulpkastje, d.i. een zesraamskastje of een gewone kast met zes ramen er in en verder afgeschoten. Verder één raam met veel voer. Vervolgens schudden we 8 ramen bijen er bij en hangen de afgeschudde ramen weer in hun kast terug. Daarna vullen we de veger aan met uitgebouwde raten of kunstraten. **Het vlieggat van de veger eerst sluiten.** Dit wordt na ong. 1/2 uur weer geopend.

Niet vergeten! Doordat wij de koningin eerst hebben opgezocht, hebben we zekerheid, dat zij in de veger zit. Het kan soms veel tijd kosten alvorens we de moer gevonden hebben en

soms moet men wel driemaal alle ramen afzoeken en heeft men haar nóg niet ontdekt. Al die stagnatie kunnen we omzeilen door de volgende methode toe te passen.

Van ons zwermrjpe volk schudden we **alle** raten in de veger af (vlieggat dicht) en dan **moet** de moer er wel bij zijn. Dat spaart ons het zoeken, dus veel tijd. Eerst wat rook in het vlieggat blazen, dan wandelt de moer wel omhoog en kan ze niet op de bodem van de kast achterblijven en kan ze hoogstens aan de dekplank zitten.

Daarom de dekplank even afvegen **in de veger**, want dáár moet de moer in komen. Waarom zouden we zoveel tijd besteden aan het zoeken van de moer, als we toch bijna alle bijen in de veger afstoten? Als we in de plaats van acht, alle ramen afstoten behoeven we immers niet te zoeken!

Als we een honingkamer boven het rooster hebben, wordt die even terzijde gezet. De bijen kunnen er in blijven, want door dat rooster kan dáár geen moer zitten.

Bovengenoemde vegers maken we in de voormiddaguren, want de vliegbijen uit onze veger moeten gelegenheid hebben naar de kast met broeddraten terug te vliegen om dit te verwarmen. Dat zou niet kunnen als we het 's avonds zouden doen. Ook bij slecht weer kan dat niet.

Dit kan dus alleen bij mooi vliegweer plaatsvinden. Bij slecht weer dus uitstellen! Dit geldt voor beide gevallen hierboven beschreven. Uitstellen is ook niet altijd mogelijk. Het kan zijn dat men geen tijd heeft en het kan ook zijn, dat er al moerdoppen zijn en bij het eerste het beste zonnetje een zwerm uittrekt.

Wat doen we in zo'n geval?

1e. **Alle** doppen verwijderen. Als we er verder niets aan doen, hebben we een week uitstel. Maar we kunnen nooit weten, wat voor weer het dán weer zal zijn.

Daarom passen we de volgende methode toe: Wij hangen **de helft** van het aantal ramen met bijen en al in onze veger en zorgen, dat in beide kasten één raam met eitjes of jonge larven komt plus één raam voer en schudden in de veger nóg twee ramen bijen bij. De afgeschudde ra-

men gaan weer naar hun eigen kast terug. Beide volken kunnen nu eventueel redcellen aanzetten. De moeder zal dit doen, de kast die de moeder heeft gekregen doet het niet, maar gaat gewoon door met eitjes leggen en is te vergelijken met een zwerm.

We weten nu niet direct in welke kast de moeder terechtgekomen is, maar er kan alvast geen zwerm afkomen. Het is wel gewenst de overgehouden raten even af te schudden om eventuele moerdoppen te verwijderen. Ook in de oorspronkelijke kast mogen geen moerdoppen achterblijven. Omdat we niet weten, in welke kast de moeder zit, zou deze op zo'n achtergebleven dop wel eens kunnen zwermen.

We hebben het broed nu over beide volkjes verdeeld, zodat dit bij slecht weer niet gemakkelijk kan verkleumen. Na enige dagen — het komt niet op een paar dagen aan — gaan we eens kijken, waar de moeder terechtgekomen is. Deze heeft geen redcellen en wél eitjes. Dit wordt op de kastkaart genoteerd.

De andere kast, die redcellen heeft, wordt 13 dagen na de operatie nagezien. Zodra een dop is uitgelopen, worden de andere verwijderd. Er kan ook een „tuter" zijn. Deze behandeling na vier uur 's middags uitvoeren!

Hetzelfde geldt voor de afgezwermde volken van de beide andere methoden.

Volgt nog even een kort overzicht:

1. **Officiële veger:** Moer zoeken en raam met voer in de veger hangen. Acht ramen bijen bijgeschudden, vlieggat 1/2 uur dichtlaten. Verder aanvullen met uitgebouwde raten of kunstraten. Na 3 dagen wat voeren (heeft geen vlieg = haalbijen). Om de andere dag een jamptje tot er flink vlucht is.
2. **Geén moeder zoeken:** Een wolkje rook in het vlieggat blazen, alle bijen uit de broedkamer in de veger afschudden. Eén raam voer inhangen, verder uitgebouwde raten of kunstraten. Tijdens de behandeling in beide gevallen vlieggat van de veger gesloten en na ong. 1/2 uur openen. Eerst bijen afschudden, daarna raten aanvullen.
3. **Kunstzwerm bij slecht weer:** De helft van de broedramen van de zwermrijpe kast met bijen overhangen in de veger. (Bijen even afstoten om doppen te verwijderen). Zorgen, dat in beide kasten **eitjes of jonge larfjes** komen voor eventuele **redcellen**. Uit het volk met redcellen na 13 dagen doppen verwijderen, als er één is uitgelopen. Later dit volk versterken voor een dracht met behulp van een volk met oude moeder.

H.

O. de V.

IN MEMORIAM

Afd. Dedemsvaart N.S.

Op 29 maart j.l. overleed nog vrij plotseling op 71-jarige leeftijd ons aller vriend en medeimker

DERK ZONDERVAN

drager van de eremedaille in zilver verbonden aan de orde van Oranje-Nassau en van de eremedaille van onze vereniging, welke onderscheidingen hem in 1967 werden verleend voor zijn vele verdiensten op het gebied der bijenteelt in het algemeen en voor de trouw en toewijding, waarmede hij de afd. 40 jaar heeft gediend als secretaris-penningmeester.

Zijn nauwgezette plichtsbetrachting en prettige omgang zullen steeds in onze herinnering blijven voortleven.

Hij ruste in vrede.

Afd. Dedemsvaart N.S.

Afd. Almelo

Op 15 april j.l. is op 71-jarige leeftijd plotseling van ons heengegaan ons geacht lid en medeimker, de heer

J. WESTERHUIS

Jarenlang — t/m 1968 — is hij bestuurslid van onze afdeling geweest en hij was steeds bereid iedereen met raad en daad bij te staan.

Wij zullen hem blijven gedenken.

Het Bestuur.

Afd. Doetinchem

Op 21 april 1969 ging van ons heen, geheel onverwacht, de heer

GERRIT CHRISTIAAN AALDERINK

in de leeftijd van bijna 37 jaar.

Hij was een kalm, maar trouw lid van onze afdeling.

Velen waren dan ook bij de rouwdienst en de begrafenis aanwezig.

De secretaris van de afd.

Doetinchem e.o.

F. B. Blaisse.

OPROEP AAN BIENHOUDERS

DIENT OVER GRENZEN, bemiddelingsbureau van de Protestantse Kerken in Nederland, zoekt

DESKUNDIGEN OP HET GEBIED VAN DE BIJENTEELT

voor uitzending naar

ALGERIJE

Uitzending voor 2-3 jaar. Kennis van Frans is nodig.

Nadere inlichtingen bij:

DIENT OVER GRENZEN, Corn. Houtmanstraat 17, Utrecht, tel. 030 - 71 06 14.

Korte berichten

AFDELING WOLVEGA

Donderdag 17 april werd de voorjaarsvergadering gehouden. Veertien van de 24 leden waren aanwezig. Breedvoerig werd de agenda voor de Algemene Vergadering besproken en tevens de voorstellen van Kennemerland en Oosterbeek. De vergadering gaat accoord met de uitgebrachte prae-adviezen hierover van het HB. Als afgevaardigden naar de Algemene Vergadering worden aangewezen de heren Plaatsman en Bosma. Besproken wordt de stand en de plaats van het koolzaad in de Flevopolder. Gevreesd wordt, dat de volken tengevolge van de lange winterzit er niet best voor staan. Voor de jonge imkers was een z.g. praatavond over het imkeren ingelast.

A. Bosman, secr.

AFDELING RENKUM

Op uitnodiging van de afd. Renkum kwamen in de maand maart, afgevaardigden van de afdelingen Bennekom - Ede - Renkum en Wageningen bijeen te Renkum.

Het doel van deze bespreking was om te komen tot een betere samenwerking tussen de betreffende afdelingen, en op deze wijze bepaalde problemen in een wat groter verband door te nemen.

Van elk van de bovengenoemde afdelingen waren twee bestuursleden aanwezig, welke allen zeer positief ten opzichte van deze doelstelling stonden. Verschillende onderwerpen werden deze avond besproken, waaronder het reizen met de bijenvolken, de contacten bij het organiseren van lezingen enz., en het gezamenlijk organiseren van stalwedstrijden.

Al met al was het een zeer zinvolle avond en we hebben besloten regelmatig op deze wijze bijeen te komen.

C. Burgsteyn, secr.

AFDELING OOSTELIJK FLEVOLAND

Onlangs werd te Dronten een nieuwe afdeling opgericht, daar tot dusver in Oostelijk Flevoland allen een correspondentschap aanwezig was met 5 leden. De nieuwe vereniging telt momenteel 20 leden.

De activiteiten strekten zich tot heden uit in een onlangs gehouden propaganda-avond, terwijl er op de ledenvergadering een goede belangstelling bleek te bestaan voor het fruit(plaatsing).

Er is reeds een excursie gemaakt naar Zuidelijk Flevoland om zich op de hoogte te stellen van de moerasandijvie.

Mochten er in de polder nog imkers zijn die zich willen aansluiten of inlichtingen wensen dan kunnen zij zich wenden tot de secretaris W. Hartkamp Oidenbroekerweg 20 te Biddinghuizen en tot de voorzitter J. Veenstra, Pampus II te Lelystad. W. Hartkamp, secr.

AFDELING ARNHEM

Op 31 januari herdacht de afd. Arnhem het feit dat deze 60 jaar geleden is opgericht. De avond werd geopend door de voorzitter, de Heer Z. v. d. Stelt. Deze merkte o.a. op dat hij het vrouwelijk element, nu aanwezig, ook gaarne op andere avonden vertegenwoordigd zou zien. Het brengt wat meer fleur en variatie dan alleen maar mannen.

Hierna gaf hij het woord aan de Heer H. G. Maagendans, oud- en erevoorzitter van de afd. Deze memoreerde hoe de afdeling in 1909 met 15 leden van start was gegaan, en doorliep de geschiedenis tot heden.

Ook de bezetting kwam ter sprake, dat er toen ineens meer imkers kwamen vanwege de suiker en de tabak. Hoogtepunten noemde de Heer Maagendans de Imkersdag gehouden in het Openlucht museum in samenwerking met de afd. Nijmegen, en het Bijenpaviljoen op de Mijlpaaltentoonstelling. Hierna kwam een der hoogtepunten van de avond toen de Heer Maagendans de gouden eremedaillon aan de Heer B. Jacobs uitreikte, na in herinnering gebracht te hebben al het werk dat de Heer Jacobs in de loop der tijd voor de afd. had gedaan.

De afd. Oosterbeek gaf mede blijk van haar belangstelling, door aanwezigheid van het bestuur. Felicitaties bij monde van de voorzitter de Heer Jacobs gingen vergezeld van een geschenk onder couvert.

Nog een gouden medaille werd uitgereikt, maar nu op 20 maart. En wel aan de Heer E. J. Vrieling. Deze jarenlang bestuurslid, en depôthouder geweest zijnde, vond gezien zijn hoge leeftijd, de tijd gekomen om het nu maar eens aan anderen over te laten. Ook hier voerde de Heer Maagendans het woord, nadat de Voorzitter het zijne gezegd had. De Heer Maagendans bracht het vele werk van de Heer Vrieling in herinnering, o.a. verzorgen van de suiker, werkzaam aandeel in de opbouw van het demonstratiepaviljoen op de Mijlpaal, zijn werkzaamheden als depôthouder en bestuurslid en hoopte dat hij nog lange tijd zijn medaille in goede gezondheid zou mogen dragen. Na de pauze werd nog een gelukstelegram voorgelezen van de vroegere secretaris, de Heer Becker en zijn echtgenote.

Het Bestuur.

AFDELING EDE

Op 7 maart hield de afd. haar jaarvergadering. Na een welkomstwoord van de voorzitter werd de agenda afgewerkt. Via één onzer buurafdelingen was het verzoek binnengekomen om jaarlijks samen te komen met de besturen van de omliggende afdelingen om gezamenlijk bepaalde activiteiten te bespreken.

Aan dit verzoek zal worden voldaan. Uit de jaarverslagen bleek, dat onze afdeling zich weer in stijgende lijn bevindt. In de rondvraag werd de bouw van een gezamenlijke bijenstal aangesneden.

E. M. Heij.

AFDELING ASSEN

Onder voorzitterschap van de heer J. G. L. Oostveen hield de afdeling Assen op 24 maart haar voorjaarsvergadering in Café-Restaurant „Bellevue”. In zijn openingswoord heette de voorzitter speciaal welkom

enkele oudere leden en het hoofdbestuur lid van Drenthe, de heer P. Wijchman. Voor het overleden lid, de heer R. Meijering, werd 1 minuut stilte in acht genomen. Medegedeeld werd, dat de afd. de beschikking heeft verkregen bijen te plaatsen op de heide van het militaire terrein te Witten. Voor de te houden bijencursus voor gevorderden werd de heer R. H. Geskes te Roden bereid gevonden deze te leiden. Deze cursus zal in november beginnen. Het bestuur deed mededeling, dat weer voldoende koolzaad (voor een gezamenlijke reis naar Blijham) was uitgezaaid. De heren J. A. van Ee en O. de Meyer stelden zich weer beschikbaar als leden van de reiscommissie. Afgevaardigde naar de A. B. te Utrecht zal zijn de hr. G. J. Koenders, plaatsverv. de hr. M. Weidgraaf. Voor de koninginneeelt 1969 zal nogmaals getracht worden een 4-tal raszuivere Carnicamoeren te verkrijgen. Uit het verslag van de secretaris bleek, dat de verkoop van de verworven verenigingsbezittingen een groot succes was geweest. Hierna kreeg de heer P. Wijchman het woord. Nadat hij in korte bewoordingen de werkzaamheden van het hoofdbestuur had uiteengezet, kwam het tot het hoogtepunt van deze avond, de huldiging van enkele oudere leden, die in alle stilte was voorbereid. Na een korte toespraak, waarbij de hr. Wijchman namens het hoofdbestuur de waardering voor de vele diensten, aan de vereniging en aan de bijenteelt in het algemeen verricht, uitsprak, werd de heren J. Timmermans, sinds 1919 lid, waarvan vele jaren bestuurslid van de afd. en hoofdbestuurslid voor Drenthe, J. Popken, H. Andreae, H. Hees en K. van Wijk de eremedaille der vereniging opgespeld. Namens de gedecoreerden sprak de heer Timmermans een woord van dank. Besloten werd in het volgende winterseizoen een lezing- en filmavond te organiseren in samenwerking met enkele plaatselijke zusterverenigingen. J. H. Lubbers, secr.

AFDELING IJSSELSTEIN

Op 4 april hield de afd. IJsselstein e.o. een contactavond voor leden en belangstellenden. De heer Laban vertoonde de films „Die Hummel trat in die Geschichte“ en „Bijentaal“. Na het interessante betoog van de heer Laban werd besloten dit jaar te gaan reizen naar de moerasandijvie en de klaver. Om 10 uur sloot de voorzitter de vergadering met dank aan de heer Laban. H. Roodenburg Jr., secr.

Voor alle materiaal op het gebied der moderne bijenteelt slaagt u bij ons beter. Onze kunststraat wordt gemaakt van 100% pure bijenwas.

Onze kwaliteiten zijn beter en de prijzen beslist lager.

Ook voor diverse soorten importhoning kunt u het best bij ons terecht. Ook hiervan zijn onze prijzen laag..

Vraagt onze prijslijst van materialen en/of honing even aan. Wij zenden u die op aanvraag gratis toe.

Bijenstand

H. T. VAN DAM & ZON, JUBBEGA (Fr.)

Telefoon 05165-382.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2,50, elke 4 woorden meer f 0,50. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 84 68 01 van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Inzendtermijn vóór de 10e van de maand.

GEVRAAGD: Spaarkasten en zesramers met voerbak, echter zonder bijen. Brieven aan: A. P. Posthumus, Bijenstand „De Imker“, Bergweg 21, Veenendaal.

GEVRAAGD: Nederlandse bijenteeltliteratuur, liefst uit de vorige eeuw. Brieven aan: Bijenstand „De Imker“, A. P. Posthumus, Bergweg 21, Veenendaal.

AANGEBODEN: Drieraamshoningslinger f 45,— met gratis de Maandschriften 1946 t/m 1968. J. Braakenburg, Mortel 11, Mook, tel. 08806-1207.

TE KOOP: Drie simplexkasten, 2 broedkamers en 1 honingkamer, alles compleet. Te bevr.: A. Westerhuis, Zuider IJsseldijk 26, Gouda.

AANGEBODEN: **Kaukasische koninginnen.** Zwermtraag en zeer zachttaardig. Teeltmoeren f 35,—; standbevrucht f 15,—. Levering ca. eind juni. P. J. Romeyn, Const. Huygenslaan 18, Zeist. Tel. 03404-16501.

TE KOOP: Bijenvolken in simplexkasten. Mevr. Vogels, St. Annastraat 7, Best. Tel. 04998-2829 (na 6 uur).

AANGEBODEN: Bijenvolken in kasten en korven en op ramen. Zowel Carnica als het Nederlandse ras. „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes. Tel. 02153-6704.

AANGEBODEN: Nog enkele miniatuur bijenkorfjes in de maat 23 x 28 cm. Normaal van stro gevlochten. „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes. Tel. 02153-6704.

AANGEBODEN: z.g.a.n. gebruikte imkersartikelen tegen de helft van de nieuwprijs. „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes. Tel. 02153-6704.

AANGEBODEN: Nederl. Koolzaad-, Klaver- en Lindehoning à f 2,20 per kg. Verpakt in bussen van 25 kg. Boekweithoning (import) à f 1,65 per kg. „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes. Tel. 02153-6704.

TE KOOP GEVRAAGD: Bijenvolken in korven en kasten. Tevens imkersartikelen, Simplexkasten, Spaarkasten, Korven en Honingslingers. En alles wat verder te koop is op bijenteeltgebied. Alles aan huis afgehaald tegen contante betaling. „De Bijenkorf“, Meentweg 103, Eemnes. Tel. 02153-6704.

NIEUWE simplexkasten, enkelwandige, dubbele broedkamer met ramen, geschilderd wit met groene banden f 35,—. Zesraamskastjes van duimshout met ramen f 12,—. Uitgebouwde ramen, Broed 100 Honingramen 80 cent. Ronde korf f 12,—. Schepkorf f 10,—. Bijenkap of sluier f 6,—. Voerbak ir. Mommers f 12,—. Voerraam voor droge suiker f 1,50. Draadrooster f 3,—. Stamphoning, prima voor uw bijen f 1,70 per kg. Simplexkasten met ramen, dak met zink, geschilderd groen met witte banden f 29,50. Losse ramen Broed 30, Honingramen 25 cent.

HONING MET EERSTE PRIJZEN BEKROOND. Klaverhoning f 2,30, Linde f 2,40, Fruit f 2,45, Heide f 4,50 per kg. Minimum afname 25 kg. Verzending ook naar België.

HET VAN OUDS BEKENDE ADRES: Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, telefoon 03462-1303 - Giro 377905.

GEVRAAGD: een honingslinger en spaarkasten. Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Tel. 03472-1303.

GEVRAAGD: 20 kale bijenvolken. A. Veenma, Romeinstraat 15, Leeuwarden.

GEVRAAGD: Met wasmot besmette raat tegen billijke prijs. J. Blaauw, Sloterweg 252, Badhoevedorp. Tel. 02968-3739.

AANGEBODEN: wegens inkrimping bedrijf: Achtraams Meijerkastjes, simplexmaat, met nieuwe broed- en honingkameramen (secties), zinken dak, voerbak en geen blijkjes, maar eerste kwaliteit afstandrepen, ingebouwd reisraam: vlieggaten dicht, dan reisklaar. Prijs per stuk f 20,—. Bij afname van 10 stuks de elfde kast gratis. Bijenstand „Fructus Aureus“, G. J. A. Meijer, Dorpstraat 17, Babberich.